

Jonavos „Lietavos“ pagrindinė mokykla

PATYČIŲ MAŠTO MOKYKLOJE TYRIMAS (2023 M.M.)

Tyrimo tikslas – nustatyti patyčių mastą Jonavos „Lietavos“ pagrindinės mokyklos 5-10 klasėse.

Tyrimo uždaviniai:

1. Nustatyti patyčių paplitimą ir formas mokykloje per pastaruosius 2 mėnesius;
2. Išsiaiškinti mokinių nuostatas patyčių atžvilgiu;
3. Išsiaiškinti ar mokiniai mokykloje jaučiasi saugūs.

Tyrimo metodika. Mokiniam buvo pateikta „Vaikų linijos“ sudaryta anketa, laisvai prieinama naudojimui.

Tyrimą organizavo ir jo analizę atliko. Lietuvos pagrindinės mokyklos psichologė Vika Ela Cieškė ir socialinė pedagogė Sandra Šklenskienė.

Tiriamieji. Tyrime dalyvavo 72 (52 procentai) – 5-10 klasių mokiniai (1 lentelė).

Klasė	Tyrimo dalyvavusių mokinių skaičius	Mokinių skaičius klasėje	Dalyvavusiųjų procentas
5	19	28	67,86
6	16	29	55,17
7	8	24	33,33
8	16	27	59,26
9	8	18	44,44
10	5	13	38,46
Viso	72	139	51,80

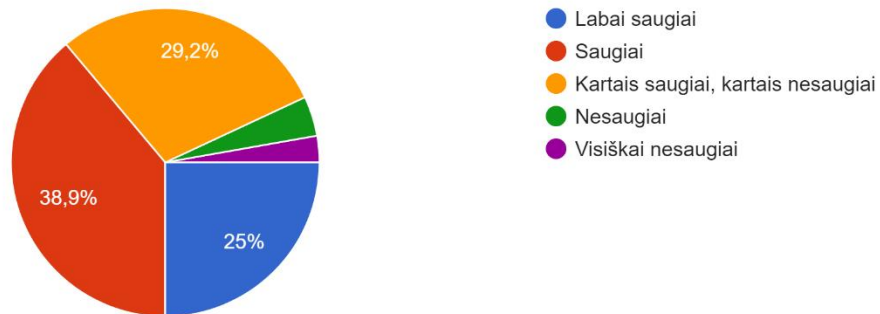
Tiriamųjų pasiskirstymas pagal lytį: 51,4 proc. mergaičių ir 48,6 berniukų.

TYRIMO REZULTATAI

Tiriamųjų buvo klausiama kaip saugiai jie jaučiasi mokykloje (1 pav.). Kaip matome diagramoje, saugiai arba labai saugiai mokykloje jaučiasi 38,9 proc. mokinių – tai mažiau nei pusė mokinių.

4. Kaip saugiai tu jautiesi savo mokykloje?

72 atsakymai

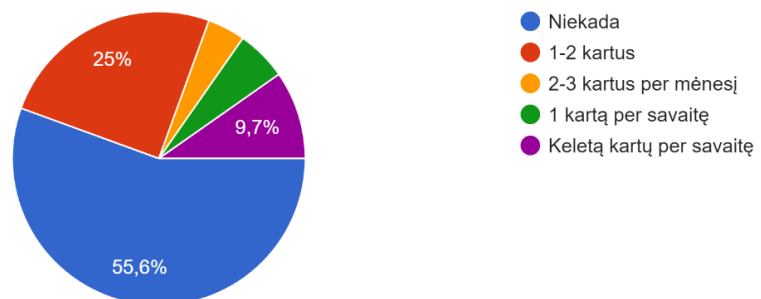

1 pav.

Mokinių buvo klausiama kaip dažnai kiti mokiniai tyčiojosi iš jų per paskutinius 2 mėnesius (2 pav.). Niekada patyčių nepatyrė 55,6 proc. mokinių, tačiau 9,7 proc. jas patyrė keletą kartų per savaitę – t.y. 1 mokinis iš 10 patyčias patiria dažnai.

5. Kaip dažnai kiti mokiniai tyčiojosi iš Tavęs (per paskutinius 2 mėnesius) ?

72 atsakymai

2 pav.

Mokiniam pateikus patyčių formas ir paprašius nurodyti, kaip dažnai jie patyrė tam tikras patyčių formas paaiškėjo, kad jokių patyčių formų per paskutinius 2 mėnesius nepatyrė 55 proc. mokinių (daugiau nei pusė dalyvavusių apklausoje). 2 lentelėje pateikiama, kaip dažnai kokias patyčių formas patyrė mokiniai.

2 lentelė. Mokinių patyčių dažnis (per paskutinius 2 mėnesius)

Patyčių formos	Patirtų patyčių dažnis per 2 mėnesius				
	Niekada	1-2 kartus	2-3 kartus per mėnesį	1 kartą per savaitę	Keletą kartų per savaitę
Mušdavo	58	6	1	0	1
Stumdydavo	47	9	2	2	3
Įspirdavo	53	4	2	0	4
Gadindavo daiktus	38	7	3	3	0
Atimdavo pinigus ar kitus daiktus	45	3	1	0	2
Apkalbinėdavo	29	14	2	1	6
Ignorudavo ar nebendraudavo	35	11	2	1	2
Grasindavo	41	3	1	0	1
Apspjaudydavo	44	2	0	0	0

Išanalizavus duomenis, mokiniai, kurie bendrai paklausti apie patirtas patyčias nurodė, kad nepatyrė patyčių, nurodydami konkrečias patyčių formas, paminėjo, kad patyrė apkalbas, prasivardžiavimą, erzinimą, ignoravimą, nebendravimą, daiktų gadinimą, grasinimą (nurodė peiliu grasina mieste). Tai gali byloti, kad nors apie patyčias Lietuvoje daug kalbama, nemaža dalis mokinių vis dar nežino kas yra patyčios.

Išanalizavus paaiškėjo dažniausios patyčių formos:

- Apkalbinėjimas
- Ignoravimas, nebendravimas
- Stumdymas

Taigi, didžiausia apklaustųjų dalis nurodė, kad dažniausiai patiria verbalines patyčias, mažiau – fizines patyčias. Įrodyta, kad didesnė psichologinė žala padaroma vaikui, jeigu patyčios yra verbalinės. Dažniausios patyčių formos pagal mokinių lytį nesiskiria, tačiau berniukai dažniau patiria fizines patyčias nei mergaitės.

Nustatyta, kad patyčių nepatyrę mokiniai jaučiasi mokyklose saugiau, negu jas patyrę. Be to nustatyta koreliacija: kuo dažniau patyčias patiria mokiniai, tuo mažiau jie jaučiasi saugūs mokykloje ($r = 0,488$; $p < 0,001$). Taigi patiriamos patyčios yra susijusios su saugumo jausmu mokykloje.

Mokinių buvo klausiama, kuriose vietose dažniausia patiria patyčias (3 lentelė). Dažniausiai patyčias mokiniai patiria koridoriuose, klasėse ir mokyklos teritorijoje.

3 lentelė. Dažniausios patiriamų patyčių vietos.

Patyčių vietos	Kaip dažnai tyčiojasi		
	Niekada	Kartais	Dažnai
Koridoriuose	42	23	3
Kabinetuose	46	15	3
Valgykloje	56	2	1
Tualete	47	5	1
Mokyklos kieme ar teritorijoje	40	13	1

Mokinių atsakymai apie elgesį patiriant patyčias pateikti 4 lentelėje. Dažniausiai mokiniai papasakoja draugams, rečiausias atsakymas – nesiima jokių veiksmų.

4 lentelė. Mokinių reakcija į patyčias.

Mokinių reakcija į patyčias	Kaip dažnai taip elgiasi		
	Niekada	Kartais	Dažnai
Atsakau skriaudėjui tuo pačiu	31	16	14
Papasakoju tėvams	34	18	11
Papasakoju mokytojams	40	16	6
Papasakoju draugams	24	18	13
Nesiimu jokių veiksmų	36	11	5
Stengiuosi parodyti kad manęs tai nejaudina	22	14	18

Paanalizavus mokinių, kurie mokykloje jaučiasi saugiai ir tų kurie nesijaučia saugiai elgesio strategijas patiriant patyčias, nustatyta keletas skirtumų. Nesaugiai mokykloje besijaučiantys mokiniai dažniau nesiima jokių veiksmų ir daug rečiau atsako skriaudėjams tuo pačiu (5 lentelė).

5 lentelė. Mokinių elgesio strategijos patiriant patyčias prioriteto tvarka.

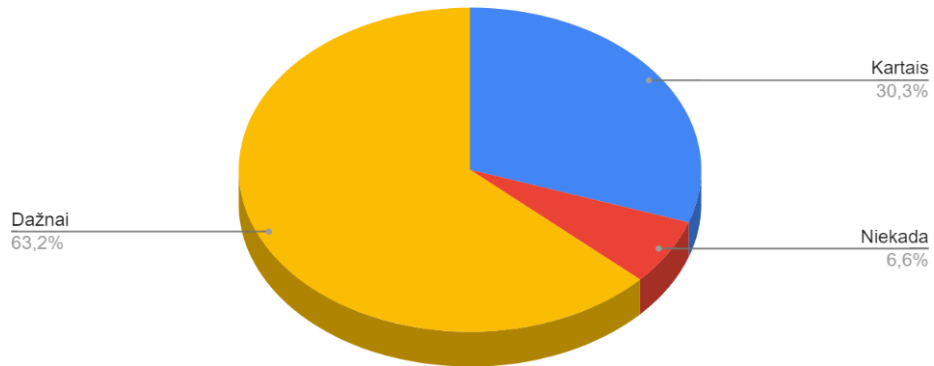
Saugai mokykloje besijaučiantys mokiniai	Nesaugiai mokykloje besijaučiantys mokiniai
1. Stengiasi parodyti, kad patyčios jo nejaudina	1. Stengiasi parodyti, kad patyčios jo nejaudina
2. Papasakoja draugams	2. Nesiima jokių veiksmų
3. Atsako skriaudėjams tuo pačiu	3. Papasakoja draugams
4. Nesiima jokių veiksmų	4. Papasakoja tėvams
5. Papasakoja tėvams	5. Papasakoja mokytojams
6. Papasakoja mokytojams	6. Atsako skriaudėjams tuo pačiu

Analizuojant skirtumus pagal klases nustatytas tik vienas skirtumas: kuo vyresni mokiniai, tuo rečiau jie apie patiriamas patyčias pasakoja tėvams. Kitų taikomų strategijų dažnis su mokinių amžiumi nesusijęs. Taikomų strategijų pobūdis su lytimi nesusijęs: berniukai ir mergaitės taikė tas pačias strategijas.

Mokiniai buvo klausiami apie mokytojų reakciją stebint patyčias. 63,2 proc. mokinių, atsakydami į klausimą, kaip dažnai mokytojai stabdo matomas patyčias, nurodė, kad mokytojai stabdo patyčias dažnai (3 pav.).

3 pav. Mokinių atsakymai į klausimą „jei mokytojai mato, kad yra tyčiojamosi iš mokinių, ar jie stabdo patyčias?“

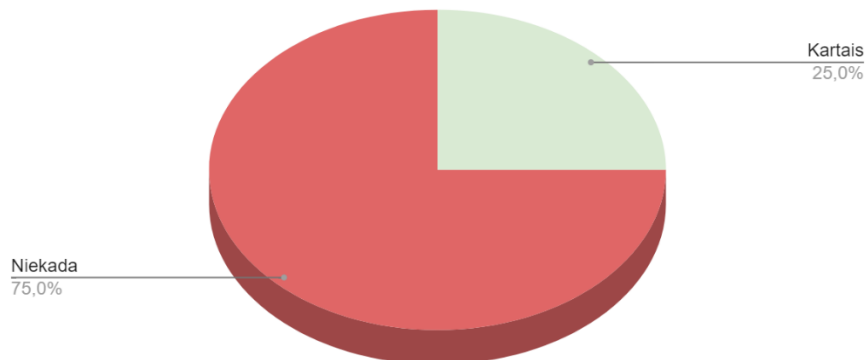
18. Jei mokytojai mato, kad yra tyčiojamosi iš mokinių, ar jie stabdo patyčias?

25 proc. mokinių taip pat nurodė, kad mokytojai kartais tyčiojasi iš mokinių (4 pav.). Nustatyta silpna koreliacija ($r = 0,349$, $p = 0,027$): kuo dažniau mokytojai tyčiojasi iš mokinių, tuo jie jaučiasi mažiau saugūs mokykloje. 4 pav. Mokinių atsakymai į klausimą „Kaip dažnai mokytojai tyčiojasi iš mokinių?“

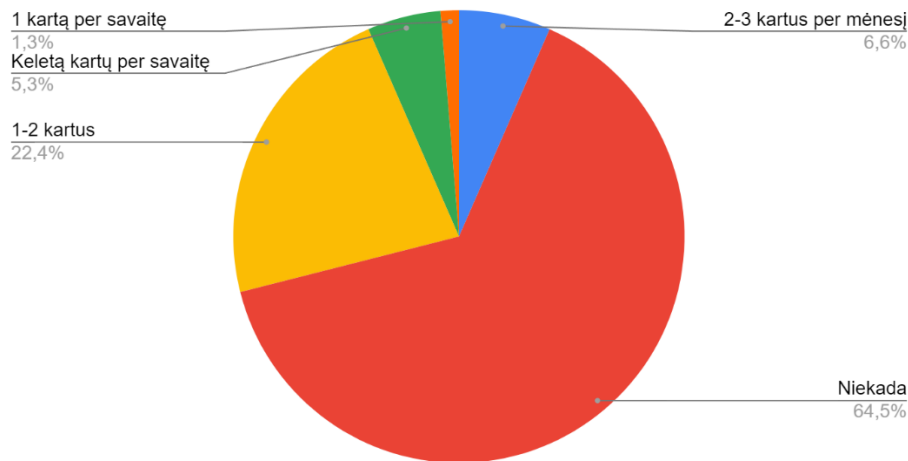
4 pav. Mokinių atsakymai į klausimą „Kaip dažnai mokytojai tyčiojasi iš mokinių?“

9. Kaip dažnai mokytojai tyčiojasi iš kitų mokinių ?

Mokinių buvo klausiama, kaip dažnai jie patys tyčiojasi iš kitų mokinių. 64,5 proc. mokinių nurodė, kad niekada nesityčioja iš kitų mokinių, o 5,3 proc. - tai daro iki keleto kartų per savaitę.

5 pav. Mokinių atsakymai į klausimą „Kaip dažnai tu tyčiojaisi iš kitų mokinių per paskutinius 2 mėnesius?“

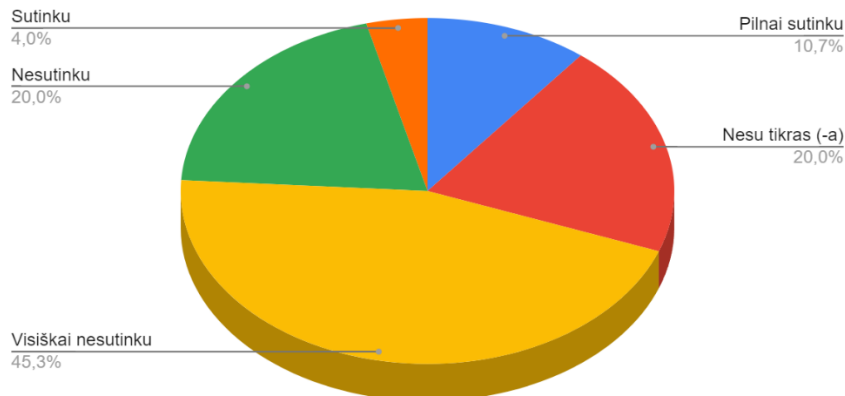

Nustatytos statistiškai reikšmingos koreliacijos: saugumas mokykloje, susijęs su patyčių iš kitų mokinių dažniu ($r = 0,32$, $p = 0,002$), kuo saugiau mokiniai jaučiasi mokykloje, tuo rečiau tyčiojasi iš kitų mokinių.

Mokiniai taip pat nurodė dažniausias patyčių formas: ignoravimas, prasivardžiavimas, apkaltos, stumdymai.

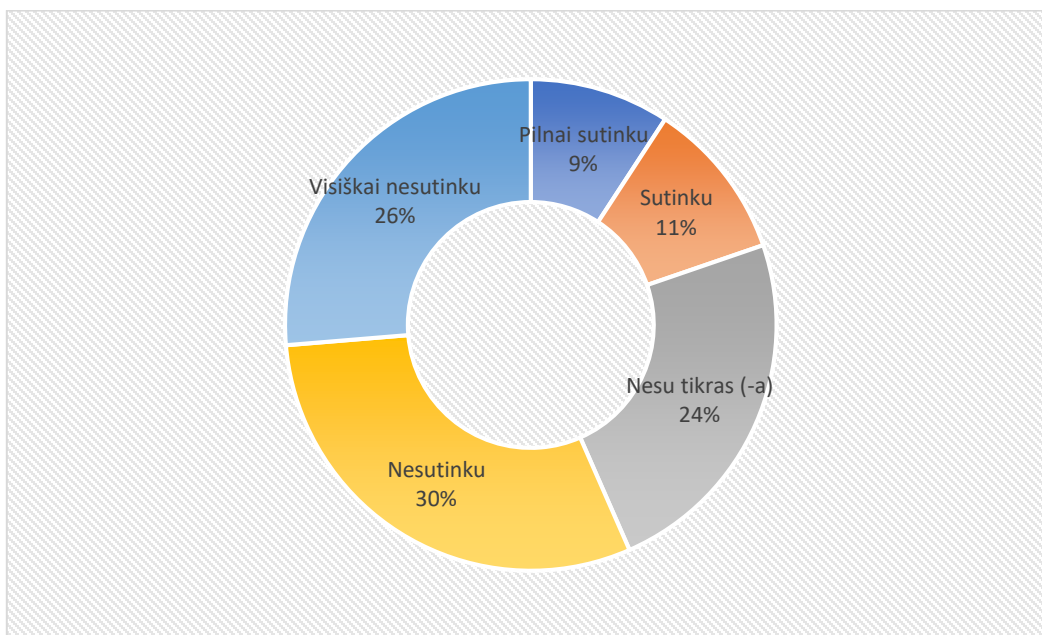
Tyrimo metu siekta išsiaiškinti ir mokinių nuostatas į patyčias. Patyčios nėra normali vaikų bendravimo dalis, visgi 34,7 proc. mokinių mano, kad tai yra normalu arba nėra užtikrinti savo atsakymu (6 pav.). Berniukai yra labiau įsitikinę, kad patyčios yra normali bendravimo dalis, negu mergaitės.

6 pav. Mokinių nuostata į teiginį „Patyčios yra normali vaikų bendravimo dalis“

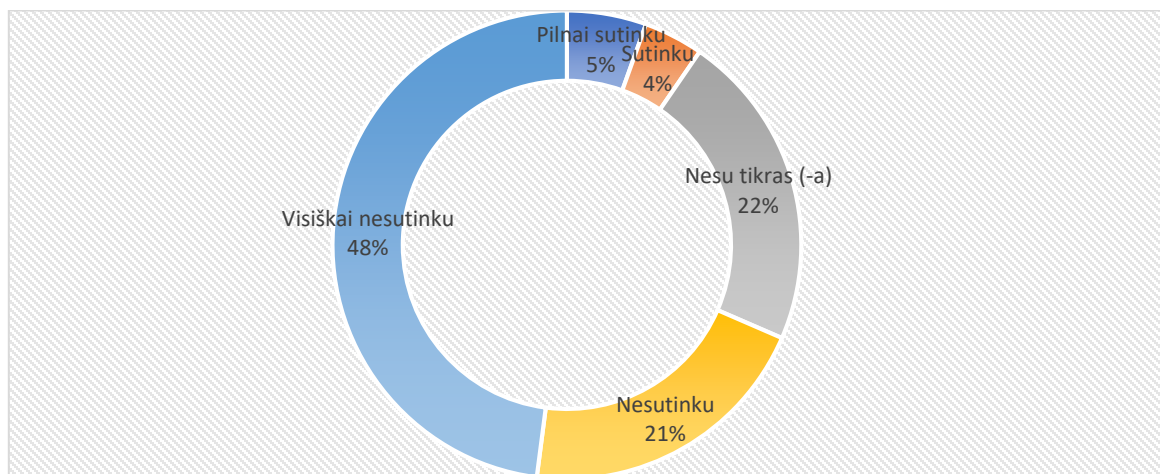

35 proc. mokinių nesutinka arba nėra užtikrinti, kad skūstis suaugusiems, kai iš jo tyčiojasi kiti mokiniai, yra blogai (7 pav.). Atsakymai ir į teiginį „Pranešti suaugusiems apie vaiką, kuris tyčiojasi iš kitų yra blogai“ rezultatai skiriasi, 48 proc. vaikų nesutinka, kad kreiptis į suaugusiuos yra blogai. (8 pav.). Nustatyta koreliacija ($r = -0,476$, $p = 0,002$): kuo labiau mokiniai įsitikinę, kad reikia skūstis patiriant patyčias, tuo rečiau jie patirdami patyčias nesiima jokių veiksmų, taigi jie aktyviau ieškosi pagalbos.

7 pav. Mokinių nuostata į teiginį „Skūstis suaugusiems, kai iš tavęs tyčiojasi kiti mokiniai, yra blogai“

8 pav. Mokinių nuostata į teiginį „Pranešti suaugusiems apie vaiką, kuris tyčiojasi iš kitų yra blogai“

Tačiau beveik trečdalis mokinių turi neteisingas nuostatas patyčių atžvilgiu. Nustatytos statistiškai reikšmingos koreliacijos: kuo saugiau mokiniai jaučiasi mokykloje tuo stipresnė jų nuostata, kad patyčios nėra normali vaikų bendravimo dalis ($r = -0,276$, $p = 0,003$).

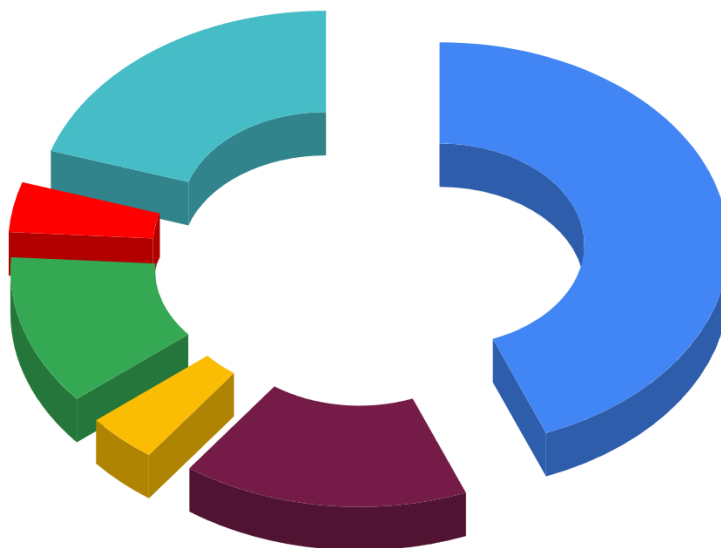
Analizuojant elgesį matant patyčias, 12,5 proc. mokinių aktyviai bando apginti tą, iš kurio tyčiojasi, o 15,3 proc. tyliai palaiko patyčias patirianti (9 lentelė, 9 pav.). Taigi, apklaustieji nėra abejingi patyčioms ir apklaustieji pasakė, kad netoleruotų patyčių ir gintų patyčias patirianti mokinių. Tačiau dalis (18,1 proc.) atsakymų buvo kad mokiniai netoleruotų patyčių tačiau ir negintų patyčias patiriančio ir nesikištų.

9 lentelė. Mokinių elgesys stebint patyčias

Elgesys stebint patyčias	Taip (%)
Nė karto nematė	44,4
Stebi ir nesikiša, bet tyliai palaiko skriaudėjus	2,8
Stebi ir nesikiša, bet tyliai palaiko patyčias patiriantį	15,3
Kreipiasi į suaugusius	20,8
Prisijungia prie skriaudėjų	4,2
Aktyviai bando apginti tą, iš kurio tyčiojasi	12,5

9 pav. Mokinių elgesys stebint patyčias

- Nė karto nemačiau
- Stebiu ir nesikišu, bet tyliai palaikau patyčias patiriantį
- Stebiu ir nesikišu, bet tyliai palaikau skriaudėjus
- Aktyviai bandau apginti tą, iš kurio tyčiojasi
- Prisijungiu prie skriaudėjų
- Kreipiuosi į suaugusius

Vengdami patyčių, mokiniai dažniausiai vengia vietų, kur gali patirti patyčias (10 lentelė).

10 lentelė. Mokinių elgesys stebint patyčias

Dėl patyčių:	Niekada	1-2 kartus	2-3 kartus per mėnesį	1 kartą per savaitę	Keletą kartų per savaitę
Nenuėjo į mokyklą	62	1	2	0	1
Nenuėjo į kai kurias pamokas	58	4	1	1	1
Vengė vietų mokykloje, kur galima sulaukti patyčių	47	6	5	3	7

Tiriamiesiems buvo pateikti atviri klausimai, ką jie ir mokytojai galėtų padaryti stabdydami patyčias. 13 mokinių iš viso neatsakė į šiuos klausimus. Atsakymai pateikti 11 lentelėje.

11 lentelė. Tiriamųjų atsakymai į atvirus klausimus (skliaustuose – atsakiusiųjų skaičius)

Ką galėtų padaryti mokinys, kad sustabdytų patyčias mokykloje?	Ką galėtų padaryti mokytojai, kad sustabdytų patyčias mokykloje?
Patyčių intervencija: Pasakyti suaugusiems (24) Apginti (1) Pašalinti iš mokyklos (16) Kalbėti apie pasekmes (1) Bausti skriaudikus (2) Pranešti policijai, kad išrašytų baudą tėvams (1) Ignoruoti skriaudėjus (2)	Patyčių intervencija: Stabdyti patyčias, sudrausminti skriaudiką, apginti patyčias patiriančią (14), reaguoti į menkiausias patyčias (2), neignoruoti (2). Informuoti skriaudiko tėvus (3). Laisvu laiku budėti koridoriuose/vietose kur yra mokinių, bendrauti, stebėti ir taip skleisti gerą nuotaiką (1)
Patyčių prevencija: Paguosti, pralinksinti (3) Draugauti su patyčias patiriančiu vaiku (1) Pačiam nesityčioti (2), Būti draugišku, bendrauti su visais (4) Budėti (1)	Patyčių prevencija: Aktyviau budėti, stebėti vaikus koridoriuose, kabinetuose (1) Atidžiau stebėti skriaudikus (3) Kalbėti dažniau su vaikais asmeniškai (5) Nesodinti šalia vaikų kurie nepatinka (1) Padėti vaikams bendrauti (2) Mokytojai patys nesityčiotų (1)
Nežinau (20) Nieko (3) Tai neišvengiama (4) Manęs niekas neklausys (1)	Nežinau (14) Nieko neįmanoma padaryti (2)

IŠVADOS

- Iš 72 tyrime dalyvavusių mokinių saugiai mokykloje jaučiasi 39,9 proc. Kuo dažniau patyčias patiria mokiniai, tuo mažiau jie jaučiasi saugūs. Kuo dažniau mokytojai tyčiojasi iš mokinių, tuo mažiau jie jaučiasi saugūs mokykloje. Kuo dažniau mokytojai reaguoja ir stabdo patyčias, tuo saugiau jaučiasi mokiniai.
- Jokių patyčių formų per paskutinius 2 mėnesius nepatyrė 55 proc. mokinių. Vyresni mokiniai dažniau patiria patyčias.
- Dalis mokinių turi neteisingas nuostatas patyčių atžvilgiu ir mano kad tai yra normali bendravimo forma ir pranešti apie patyčias suaugusiems yra blogai.
- Dažniausios patyčių formos: apkalbėjimas, prasivardžiavimas, erzinimas, ignoravimas, stumdymasis. Dažniausiai tai vyksta koridoriuose.
- Reaguodami į patiriamas patyčias, mokiniai dažniausiai stengiasi parodyti, kad jų patyčios neįaudina.
- Beveik pusė mokinių nurodė, kad mokytojai dažnai stabdo patyčias. Kuo jaunesni mokiniai, tuo dažniau mokytojai stabdo patyčias.
- 25 proc. mokinių nurodė, kad mokytojai kartais tyčiojasi iš mokinių.
- Matydami patyčias 12,5 proc. mokinių aktyviai bando apginti tą iš kurio tyčiojamasi.
- Mokiniai norėtų kad mokytojai dažniau stabdytų patyčias, informuotų skriaudiko tėvus, rašytų drausmės pažeidimo lapelius.

REKOMENDACIJOS

- Nuosekliai ir sistemingai laikytis mokykloje priimtų tvarų ir taisyklių, visiems stabdyti patyčias.
- Neatidėlioti problemų sprendimo, kalbėtis su mokytojais, auklėtojais, bei specialistais ieškant problemos sprendimo būdų.
- Kiekvieno iš mūsų elgesys daro įtaką mokinių elgesiui: ramus, pagarbus elgesys skatina elgtis panašiai.
- Paauglystės amžiui būdingas didesnis jautrumas neteisybei. Paaugliams patinka tie suaugusieji, kurie elgiasi „teisingai“. Dėl taisyklių ir bausmių būtina susitarti iš anksto.
- Stengtis pažinti mokinių poreikius, nes dažniausiai jų poreikiai atsispindi jų elgesyje.
- Neturėti išankstinių nuostatų apie mokinį, nedaryti išankstinių išvadų neišsiaiškinus realios situacijos.
- Dalintis su mokytojais įžvalgomis apie mokinių savijautą mokykloje, nelaikyti paslapyje neįprasto mokinio elgesio mokykloje
- Rodyti gero, pagarbaus bendravimo pavyzdį mokiniams taip diegiant jiems pagarbą sau ir kitiems mokiniams.